

fuit diuisus, sic & vnuerfus populus Christianus diuidit in duodecim tribus, vt quaedam anima sint de tribu Rubé, & sic de alijs, propter diuersas virtutes. Non enim omnes gratia in omnibus aequaliter sunt, sed vnus praecedit in ista, alius in illa. Et sic Apostoli iudicabant duodecim tribus Israel, idest omnes Iudaeos, p hoc quod verbum Apostolorum est a ge- tibus receptum. Omnes autem Christiani sunt quidem duodecim sedes Apostolorum, sed vna, sedes Christi. Christi enim omnes virtutes sunt quasi vna sedes, quia in omni virtute aequaliter ipse solus perfectus est. vnusquisque et Apostolorum in aliquo bono speciali fit perfectior, vt Petrus in fide, ideo Petrus requisit in fide, Ioannes in innocentia, & sic de alijs, & quod de retributione Apostolorum in hoc mundo danda Christus loquatur, demonstrat quod sequitur. Et om. qui reli. do. vel fra. Si enim in hoc saeculo centuplum recipiunt, sine dubio & Apostolorum etiam in hoc saeculo merces futura promittetur. CHRYSO. in Hom. Vel discipulis promittit futura, quia excelsiores erant iam, & nihil praesentium quaerebant, alijs autem quae sunt hic repromittit. ORIGEN. Vel aliter: Si quis reliquit omnia, & secutus fuerit Christum, quae promissa sunt Petro, & ipse recipiet. Si autem non omnia reliquit, sed quaedam specialiter referuntur, hic multiplicia recipiet, & vitam possidebit aeternam. HIERO. Ex occasione autem huius sententiae, quidam introducunt mille annos post resurrectionem, dicentes: Tu nobis centuplum omnium rerum quas dimisimus, & vitam aeternam esse reddendam, quod si in ceteris digna sit promissio, in vxoribus appareat turpitudine, vt qui vnam p donauit dimiserit, centum recipiat in futuro. Sensus igitur iste est: Qui carnalia pro saluatore dimiserit, spiritualia recipiet, quae copiarione & merito sui, quasi paruo numero centenarius numerus copiareretur. ORI. Sed in hoc saeculo, quia pro fratribus carnalibus, multos inuenit fratres secundum fidem, sic & parentes, omnes Episcopos & Presbyteros & filios, oannes ztatem filiorum habentes. Sunt autem & angeli fratres & sorores omnes, quae exhibuerunt se Christo virgines castas, tam ista, quae nunc habentur in terris, quam ille quae iam viuunt in caelis. Agros autem, & domos multiplices intellige in requie paradisi & ciuitate Dei: super haec autem omnia possidebunt vitam aeternam. AVG. 20. de Ciuitate Dei. hoc etiam quod hic dicitur: Centuplum accipiet, exponens quodammodo Apostolus ait. Quasi nihil habentes & omnia possidentes. Centum enim, pro ipsa vnueritate ponitur aliquando. HIERONYMVS. quod autem dicit: Qui reli. fra. congruit illi sententia qua dixerat: Veni separare hominem a patre suo. Qui enim propter fidem Christi ad praedicationem Euangelij omnes affectus contempserint, atque diuitias & saeculi voluptates, isti centuplum accipient, & vitam aeternam possidebunt. CHRYSOSTO. in Hom. Cum autem dicit: Qui reli. vxorem. non hoc ait, vt simpliciter nuptiae diuellantur, sed vt omnibus praferamus fidei pietatem. Videtur autem mihi, & perfectionis tempus occulte insinuaré, quia enim multi futuri erant, filios ad impietatem trahentes, cum hoc acciderit, neque pro patribus neque pro viris habeantur. RABA. Verum, quia multi virtutum studia, non eadem qua incipiunt intentione pietatis consummant, sed vel tepescunt vel accelerare labuntur. Sequitur: Multi autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. ORIGEN. Per hoc exhortatur eos, qui nuper accedunt ad verbum diuinum, vt festinant ad perfectum ascendere pra multos, qui videntur sensuisse in fide. Potest etiam hic sensus destrueré eos qui gloriantur, eo quod Christianis parentibus, sunt enutriti in ipsa Christianitate, neque pusillanimes fiant, quod Christianitatis dogmata nouissime receperint. Habet etiam alium intellectum, vt sint primi Israelitae, qui facti sunt nouissimi propter infidelitatem, Gétes autem nouissimi, primi. Caute autem dicit: Multi. Non enim omnes primi, erunt nouissimi, nec omnes nouissimi, primi. Adhuc autem multi hominum, qui natura nouissimi sunt efficiuntur per vitam angelicam quibusdam angelis superiores, & quidam angeli qui fuerunt primi, facti sunt nouissimi propter culpam. REMIGIVS. Potest etiam specialiter referri ad tristiciam diuitis, qui primus videbatur, legis praepcepta implendo, sed quia terrená substantia praerulit Deo, nouissimus factus est. Sci vero Apst nouissimi videbantur, sed relinquendo oia per humilitatis gratiam, facti sunt primi. Sunt etiam plurimi, qui post studia bonorum operum a bonis operibus desciunt, & cum fuerint primi, sunt nouissimi.

CAP. XX. REMIGIVS. Quia dixerat dominus: Multi erunt primi nouissimi, & nouissimi primi, vt hanc sententiam confirmaret, subiunxit similitudinem dicens: Simile est regnum caelorum homini patrifamilias. CHRYSO. super Matth. Homo paterfamilias Christus est, cui caeli & terrae, quasi vna est domus. Familia autem caelorum & terrestrium, & inferiorum creaturarum, vinea autem eius iustitia est, i qua diuersae species iusticiarum postae sunt quasi vitae: puta man-

CAP. V. T. XX. Simile est regnum caelorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cum operarijs ex de-

seruatio, castitas, patientia, ceteraque virtutes, quae omnes generaliter iustitia appellatur, homines autem vineae cultores ponuntur. vnde dicitur: Qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Deus enim iustitiam suam dedit in sensibus nostris, non propter suam vtilitatem, sed propter nostram. Scitote ergo, quia mercenarij sumus conducti. Sicut ergo nemo ideo conuenit mercenarium, vt hoc solum faciat quod manducet, sic & nos, non ideo vocati sumus a Christo, vt haec solum operemur quae ad nostrum pertinent vsum, sed ad gloriam Dei, & sicut mercenarius prius aspexit opus suum, deinde quotidianum cibum, sic & nos primam debemus aspiciere, quae ad gloriam Dei pertinent, deinde quae ad nostram vtilitatem. Et sicut mercenarij totam diem circa domini opus impendunt, vnam autem horam circa suum cibum, sic & nos omne tempus vitae nostrae debemus impendere circa gloriam Dei, modicam autem partem circa vsum nostrum terrenum. Et sicut mercenarius ea die, qua opus non fecerit, erubescit intrare in domum & petere panem, quomodo tu non confunderis intrare in Ecclesiam, & stare ante conspectum Dei, quando nihil bonum in conspectu Dei gessisti? GREGO. in Hom. Vel paterfamilias, idest conditor noster habet vineam, vnuerfam, scilicet Ecclesiam, quae ab Abel iusto, vsque ad vltimum electum, qui in fine mundi nasciturus est, quot sanctos protulit, quasi tot palmites misit. Ad erudiendam autem dominus plebem suam, quasi ad excolendam vineam suam, nullo tempore desistit operarios mittere, quia & propter patres, & postmodum per legis doctores, deinde per Prophetas, ad extremum vero per Apostolos, quasi per operarios in vineam cultum laborauit, quamuis in quolibet modulo vel mestura quisquis cum fide recta bonae actionis exiit, huius vineae operarius fuit. ORIGEN. Totum autem hoc saeculum praesens, vnum diem dicere possumus, magnum quidem, quantum ad nos, modicum autem, quantum ad Dei vitam. GREGO. in Hom. Mane autem mundi fuit aetas ab Adam vsque ad Noe. Et ideo dicit: Quod exiit primo mane conducere operarios in vineam suam, & modum conductionis subiungit dicens: Conuentione facta cum operarijs ex dena. diurno. ORIGEN. Salutis autem arbitror nomen esse denarium. REMIGIVS. Denarius enim dicitur, qui antiqui temporis 10. nummis imputabatur, & figuram Regis habet. Recte ergo per denarium designatur obseruati decalogi praemium. pulchre ergo dicit: Conuentione facta cum operarijs ex dena. vnusquisque in agro sanctae Ecclesiae, pro spe futurae remunerationis laborat. GREGO. Tertia vero hora a Noe fuit vsque ad Abraham, de qua dicitur: Et egressus circa horam tertiam vidit alios in foro stantes ociosos. ORIGEN. Forum autem est, quicquid est extra vineam, idest extra Ecclesiam Christi. CHRYSO. super Matth. In hoc enim mundo vendendo & emendo viuunt homines, & in vicem sibi fraudem facientes, vitam suam sustentant. GREGO. Qui autem sibi viuunt, qui carnis suae voluptatibus paciscunt, recte ociosus arguitur, quia fructus diuini operis non sectatur. CHRYSO. super Matth. Vel ociosi sunt peccatores, illi enim mortui dicuntur. ociosus autem est, qui opus Dei non operatur. Vis ergo non esse ociosus? non aliena tollas, & de tuis des, & operatus es in vinea Domini, misericordiam vitem colens. Sequitur: Et dixit illis: Ite & vos in vineam meam. Nota, quod solis primis conuenit specialiter dare denarium, alios autem sub incerto pacto conduxit dicens: Quod iustum fuerit dabo vobis. Sciens enim dominus, quia prauariicaretur fuerat Adam, & omnes postmodum in diluuiio erant perituri, certum fecit pactum ad eum, nequid dicit ideo se neglexisse iustitiam, quia nesciebat, quae praemia fuerat accepturus. Ihs autem non fecit pactum, quia tantum paratus est retribuere, quantum mercenarij recipere non sperabant. ORIGEN. Vel operarios tertie horae non inuitauit ad totum opus, quicquid autem poterunt operari, suo arbitrio seruauit. Poterant enim aequalé opus facere in vinea eius, qui ex mane sunt operati, quicumque in tempore breui, volebant operantem virtutem ad opus extendere, quae ante non fuerat operata. GREGOR. Sexta quoque hora

Cap. 7.

Idem.

Idem.

Cap. 24.

Idem.

Ho. eu. 19.

Tra. 10.

Ho. eu. 19.

Idem.

Homi 61.

Cap. 24.

Idem.

Idem.

hora, est ab Abraham vsque ad Moysen. Nona est a Moysé vsque ad aduentum domini. vnde sequitur: Iterum autem exiit circa sextam & nonam, & fecit similitudinem. CHRYSO. super Matth. Ideo autem conuenit sextam & nonam, quia in sexta & nona generationem vocauit Iudaeorum, & frequentauit cum hominibus quasi diffinitio salutis omni tempore iam appropinquante. GREGO. Vnde cetera vero hora est ab aduentu domini, vsque ad finem mundi. Operarij ergo mane, hora tertia, sexta & nona, antiquus ille & Hebraicus populus designatur, qui in electis suis ab ipso mundo exordio, dum recta fide Deum studuit colere, quasi non desistit in vinea cultura laborare, ad vndecimam vero gentiles vocantur. vnde sequitur: Circa vndecimam vero exiit, & inuenit alios stantes, & dixit illis: Quid hic statis tota die ociosi? Qui enim transito tam longo mundi tempore, pro vite sua laborare neglexerant, quasi tota die ociosi stabant: sed penitentes in quibusdam respondit. Sequitur enim: Dicit ei, quia nemo nos conduxit. Nihil quippe ad eos Patriarcha, nullus Propheta ad eos venerat. & quid est dicere: Nemo nos conduxit, nisi vite nobis nemo viam praedicauit. CHRYSO. super Matth. Quae est enim conductio nostra, & conductionis merces? promissio vitae aeternae: Gétes enim solg, neque Deum sciebant, neque Dei promissa. HILAR. Hi igitur mittuntur ad vineam. vnde sequitur: Dixit eis: Ite & vos in vineam. RABA. Postquam autem operis diurni ratio reddita est, ad remunerationis tempus oportum dicitur. Cum autem fero factum esset, hoc est cum dies totius mundi ad vesperam consummationis inclinatus esset. CHRYSO. super Matth. Considera quia fero, non alio mane mercedem reddidero adhuc stante saeculo isto iudicium est futurum, & vniciue merces tua reddenda, & hoc propter duas rationes. Prima est, quia ipsa beatus futurus est merces iusticiae: ideo non in illo saeculo sci iudicium, sed ante illud. Deinde autem aduentus dei illius praemittitur iudicium: ne videant peccatores dei illius beatitudinem. Sequitur: Dixit dominus procuratori suo, filiis Spiritui sancto. GREGO. Vel si volueris, dicit patrem suum, qui dicitur operari per Filium, & filius per Spiritum sanctum, non propter aliquam differentiam substantiae, sed dignitatis. ORIGEN. Vel dicit dominus procuratori suo, idest aliquid angelorum, qui super mercedem retribuendas est positus, siue aliquid ex multis procuratoribus, secundum quod scriptum est: Sub quatuor tribus & tuoribus heredem in tempore quo paruulus est. REMIGIVS. Vel dominus Iesus Christus, ipse est paterfamilias & vnice procurator, sicut & ipse est & ostium & ostiarium. Ipse enim est venturus ad iudicium, vt vniciue reddat, secundum quod dicitur: Vocat ergo operarios, & reddit illis mercedem, quando omnes congregauerunt in iudicio, vt vnusquisque accipiat secundum opera sua. ORIGEN. Primi autem operarij, testimonium habentes, per fidem non acceperunt Dei promissionem, pro nobis aliquid melius prospiciente patrefamilias, vt non sine nobis periciantur. Et quia misericordiam consecuti sumus, primi mercedem speramus accipere, qui sumus Christi post nos autem, qui ante nos operati sunt, & ideo dicitur: Vocat operarios & reddit illis mercedem suam, in qua nonis vsque ad primos. CHRYSO. super Matth. Semper enim libentius aliquid damus illis, quibus gratis donamus, quia pro solo nostro honore donamus. Ergo omnibus sanctis Deus reddens mercedem, iustus ostenditur, gentibus autem dandis, misericors, dicente Apostolo: Genes autem super misericordiam honorat Deum, & ideo dicitur: Incipiens a nouissimis vsque ad primos. Aut certe vsque ad primos, Deus inestimabilem misericordiam suam, primum nouissimis, & indignioribus reddit mercedem, postea primis, nimia enim misericordia ordinem non aspexit. AVG. de Spiritu & littera: Vel ideo vsque ad primos reperuntur minores, quia minores ditati sunt. Sequitur: Cum venissent autem, qui citius vndecimam horam venerant. GREGO. Et iudem denarij accipiunt, qui laborauerunt ad vndecimam (quem expectauerunt toto desiderio) & qui laborauerunt ad primam, quia aequalé vitae aeternae retributionem sortiti sunt, et his quibus in fine mundi vocati fuerant, hi qui in fine mundi ad Deum venerunt. CHRYSO. su-

per Matth. Non autem iniuste, nam & qui in prima parte saeculi natus est, & non amplius vixit quam statum tempus vitae suae, & quid illi accuit, si post illius exitum mundus fuit? & qui circa finem nascuntur non minus viuunt quam dies qui numerati sunt eis, & quid illis prodest ad compendium laboris, si cito mundus finitur, cum pensum vitae suae compleant ante mundum? Deinde non est in homine quado nascatur prius aut postea: sed potestatis diuinae. Nec ille quidem sibi priorem debet locum defendere, qui prius natus est, nec ille contemptibilior debet esse, qui postea. Sequitur: Et accipientes, murmurabant aduersus patrefamilias dicentes: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & patres illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & aestus? At ille respondens vni eorum, dixit: Quid est quod dicunt, Portauimus pondus diei & aestus? quia scilicet magna est nobis virtus ad faciendam iustitiam, cognoscere prope esse finem mundi. Vnde & Christus nos armans, dicebat: Appropinquabit regnum caelorum. Illis autem infirmitas erat, scire mundi spatia esse longinqua, quamuis ergo non per omne saeculum vixerint: tamen totius saeculi graamina pertulisse videntur, ut pondus totius diei dicitur per omnia legis mandata, quibus autem venter erroris tentationem quam constabant spiritus maligni in eos, ad emulationem gentium eos irritantes, a quibus omnibus gentibus liberi existerent Christo credentes, & per compendium gratiae ad plenum saluati. GREGO. Vel pondus diei & aestus ferre, est per longioris vitae tempora carnis suae calore fatigari. Sed potest queri, quomodo murmurare dicitur, qui ad regnum vocantur? caelorum etenim regnum nullus qui murmurat accipit. Sed potest inuestigare, sed intentionem, propter quam composita est intelligere, & nihil ultra scrutari. Non ergo inducit hoc, vt ostendat aliquos esse inuidia morsos, sed vt ostendat hos tanto potius esse honore, quod & inuidiam alijs poterat generare. GREGO. Vel quia antiqui patres vsque ad aduentum Domini, quantumlibet iuste vixerant, dicitur ad regnum non fuisse, eorum hoc ipsum murmurasse est. Nos autem qui ad vndecimam venimus, post laborem non murmuramus, quia post mediatoris aduentum in hoc mundo venientes, ad regnum duemur mox vt de corpore eximus. HIERO. Vel omnis retrovolutio gentilibus inuidet, & in euangelij torqueatur gratia. HILAR. Et secundum insolentiam populi iam sub Moysé contumacis hoc murmur operantium est. Sequitur: At ille respondens vni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam. REMIGIVS. Per hunc vnum possunt intelligi omnes, qui ex Iudaeis crediderunt, quos amicos propter fidem nominat. CHRYSO. super Matth. Non autem dolebant quasi defraudati de mercede sua: sed quia illi amplius quam merebantur, acceperant. Sic enim dolent inuidi, quando alteri aliquid additur, quasi eis substrahatur, ex quo patet, quod ex vana gloria nascitur inuidia: Ideo enim dolet esse secundus, quia desiderat esse prior: ideo inuidiam motum remouet dicens: Non ex denario conuenisti mecum? HIERO. Denarius figuram Regis habet. Recepisti ergo mercedem quam tibi promiseram, hoc est imaginem & similitudinem meam, quid quaeris amplius? & non tam ipse plus accipere, quam alium nihil accipere desideras. Tolle quod tuum est, & vade. REMIGIVS. Idest, recipere mercedem tuam, & vade in gloriam. Volo autem & huic nouissimo, idest gentili populo dare, secundum meritum, sicut & tibi. Non incredibilem potest quis arbitrari, hunc nouissimum esse Apostolum Paulum, qui vna hora operatus est, & similiter omnes qui ante eum fuerunt. AVG. de Sancta Virgi. Quia vero ipsa vita aeterna pariter erit omnibus sanctis aequalis, denarius omnibus est attributus, qui est omnium merces, quia vero in ipsa vita aeterna distinte fulgebunt lumina meritorum, multae mansiones sunt apud patrem, ac in denario quidem impari non viuet alius alio prolixius. in multis aut mansionibus honoratur alius alio clarus. GREGO. Et quia ipse

Hom. 19.

Hom. 65.

Hom. 19.

Idem.

Cap. 26.

Hom. 19.

ipfa regni perceptio eius est bonitas voluntatis, recte subiungitur: Aut non licet mihi quod volo facere? soluta enim est questio hominis contra bonitatem Dei murmurare. Conquerendum quippe esset, non si dat quod non debet, sed si non daret quod deberet. vade aperte subditur: An oculi tuus nequam est, quia ego bonus sum. REMI. Per oculum vult intentione intelligi. Iudaei naq; neq; habuerunt oculum, id est intentionem malam, quia de salute gentium dolebant. ad quid autem sensus huius parabole tendat, manifestat subditur: Sic erunt primi nouissimi & nouissimi primi, eo scilicet, quod Iudaei de capite vertantur in caudam, & nos de cauda mutamur in caput.

Homil. 19.

CHRISTUS super Mattha. Aut ideo primos dicit nouissimos, & nouissimos primos, non ut nouissimi digniores sint quam primi, sed ut coaerentur, & nulla sit inter eos differentia temporis causa. Quod autem dicitur: Multi sunt vocati, pauci vero electi. Non ad superiores sanctos pertinet sed ad gentes, quoniam ex ipsis gentibus, qui multi vocati sunt, pauci sunt eligendi. GREGORIUS. Ad fidem enim plures veniunt, & ad caeleste regnum pauci perducentur: plerique enim Deum vocibus sequuntur, moribus fugiunt. Ex hoc ergo duo pensare debemus. Primum est, ut de se quisque minime presumat, quia etsi iam ad fidem vocatus est, utrum ad regnum eligendus sit, nescit. Secundum vero est, ut vniuersumque proximum suum quem iacere in vitis conspicit, desperare non audeat, quia diuinae misericordiae diuitias ignorat. Vel aliter: Mane nostrum, pueritia est: hora tertia, adolescentia intelligi potest, quasi iam Sol in altum proficit, dum calor etatis crescit. Sexta autem, iuuentus est, quia velut in centro, Sol figurat dum in ea plenitudo roboris solidatur. Non autem, senectus intelligitur, quia velut Sol ab alto axe descendit, quia etas a calore iuuentutis deficit. Vndecima vero, est etas, quae decrepita vel veterana vocat. CHRISTUS in Ho. Quod autem non omnes simul conduxit, sed alios mane, alios hora tertia, & sic de alijs, ex differentia mentis eorum processit. Tunc enim eos vocauit, quando erant obedituriam & latronem vocauit, quando obediturus erat. Si autem dicit, quia nemo nos conduxit, sicut dicitur, non oportet omnia scrutari, quae in parabolis sunt. Item, hoc non dicit dominus, sed operarij, quod ipse enim omnes quantum ad se pertinet a prima etate vocet, significatur cum dicitur: Exijt primo mane operarios conducere. GREGORIUS. Qui ergo vsque ad vltimam etatem Deo viuere neglexerunt, vsque ad horam vndecimam otiosi steterunt: & tamen tales pater familias vocat, & plerumque ante remunerantur, quia prius ad regnum de corpore exeunt, quam hi qui modo in pueritia vocati esse videbantur. ORIGENES. Non autem dicitur: Quid hic factis tota die otiosi, his qui spiritu insipientes carne consumuntur, si postea regredi volunt, ut iterum spiritu viuam, quod non dicimus dissuadentes, ne ad domum paternam reuertantur lasciuji filij, qui viuendo luxuriose euangelicae doctrine substantiam consumperunt, sed quoniam non similes sunt eis, qui peccauerunt in iuuentute sua, dum non adhuc didicissent quae fidei erant. CHRISTUS in Hom. Quod autem dicit: Erunt primi nouissimi & nouissimi primi, eos occulte insinuat, quia principio claruerunt, & postea virtutem contempserunt, & rursus eos qui a malitia reducti sunt, & multos superexcesserunt. Cōposita est ergo haec parabola, ut eos audiores faceret, qui in vltima senectute conuertitur, ne aestimarent se minus aliquid habituros. b. CHRIS. Y. in Hom. Dominus a Galilaea veniens, non repente Hierosolymam ascendit, sed prius miracula fecit, Phariseos confutauit, & discipulos de vitae perfectione, & remuneratione instruxit, nunc iam ascensus Hierosolymam, rursum eis de passione loquitur. vnde dicit: Et ascendens Iesus Hierosolymam assumpsit duodecim discipulos secreto. ORIGENES. In duodecim adhuc erat & Indas, adhuc enim forsitan dignus erat cum alijs seorsum audire quae passurus erat magister. CHRISTUS super Mattha. Omnis autem salus hominum in Christi morte posita est, nec est aliquid propter quod magis Deo gratias agere debeamus, quam propter mortem ipsius. Ideo 12. Apostolis in secreto mortis suae annuntiavit mysterium, quia semper preciosior thesaurus in melioribus vasis includitur. Si autem alij audissent passionem Christi futuram, viri forsitan turbarentur propter infirmitatem fidei, & mulieres propter mollitiam suae naturae, ex qua in tali negotio ad lacrymas excitantur. CHRISTUS in Hom. Dicitur est quidem, & ad

Hom. 66.

Tract. 11.

multos: tamen occulte sicut ibi: Soluite templum hoc. Et signum non dabitur ei nisi signum Iona propheta. Discipulis autem manifeste exposuit dicens: Et ascendimus Hierosolymam. CHRYSOSTOMUS super Mattha. Quod dicit, Etce constantia sermo est, vtrius memoriam praesentiae huius in cordibus recondant. Dicit autem, Ascendimus, ac si. d. Videte, quia voluntarie vado ad mortem. Cum ergo videritis me in cruce pendentem, ne estime me hominem esse tantum: nam estis posse mori, hominis est, velle tamen mori, hominis non est. ORIEN. Hoc igitur considerate scire debemus, quoniam frequenter, etiam cognoscentes quoniam & tentationes aliquas subitari sumus, nos ipsos offerre debemus, sed supra dictum est. Si quis vos persecutus fuerit in vna ciuitate, fugite in aliam. sapiens in Christo est, ut cognoscat quale tempus exigit declinationem, quale autem obuiationem periculum. HIERONIMUS. Crebro autem de passione sua discipulis dixerat, sed quia multis in medio disputans poterat labi de memoria quae audierant, iturus Hierosolymam, & secum ducturus Apostolos, ad tentationem eos parat, ne cum veniat persecutio, & crucis ignominia scandalizentur. CHRYSOSTOMUS super Mattha. Tribulatio enim cum superuenit expectantibus nobis, leuior inuenitur, quam esset futura, si repentina uenisset. CHRISTUS in Ho. Praedicit etiam eis, ut discant quoniam praecius ad passionem venit & volens, sed a principio quidem mortem praedixit eis solam, quantum ad exercitiam sunt adducit alia. quoniam tradent eum gentibus. RABBA. Tradidit enim Indas Dominum Iudaeis, & ipsi tradiderunt eum gentibus, id est Pilato & potestati Romanorum. Ideo autem Dominus in mundo noluit prosperari sed grauiam pati, ut ostenderet nobis, quod p delectationem cecidimus, cum qua amaritudine redire debeamus. vnde sequitur: Ad illud & facta crucis ascendendum. AVGVSTINUS. 18. de Ciuitate Dei: Passione ostendit, quid sustinere pro veritate, resurrectione quid sperare in Trinitate debeamus. vnde dicitur: Et tertia die resurget. CHRISTUS in Hom. Quae quidem huius gratia dixit, ut cum tristitia viderint, resurrectionem expectarent. vnde subdit: Et tertia die resurget. AVGVSTINUS. 4. de Ciuitate Dei: Vna enim mors. Saluatoris secidum corpus duobus mortibus nostris saluti fuit. Animae & corporis, & vna eius resurrectio duas nobis resurrectiones praestitit. Haec autem ratio simpli ad duplum, oritur quidem a ternario numero, vnum quippe & duo, tria sunt. ORIGENES. Hic autem non referuntur discipuli dixisse aut fecisse aliquid, cum audissent tristitia haec Christo futura, recordantes quae dominus dixit ad Petrum, ne audiant talia vel peiora. & nunc quidem qui diuinas litteras scire se arbitrantur scribe, condemnant Iesum morte, & in illius suis flagellant, & crucifigunt eum per hoc, quod tollere volunt doctrinam ipsius. Ille autem paululum deficiens, surgit apprensus his, qui acceperunt posse videre. HIERONIMUS. Quia post omnia dixerat Dominus: Et tertia die resurget, putauit mulier post resurrectionem illico reagnaturum, & audiret se in uentura praesentia cupit, immemor futurorum. vnde dicitur: Tunc accessit ad eum mater filii Zebedae cum filiis suis. CHRISTUS super Mattha. Haec mater filiorum Zebedae est Salome, cuius apud alterum Euangelistam ponitur nomen vere pacifica, quae vere filios genuit pacis. Magna laus mulieris ex hoc loco colligitur, quia non solum filij reliquerunt patrem: sed ipsa reliquerat virum suum, & secuta fuerat Christum, quia ille sine illa viuere poterat: ista autem sine Christo salua esse non poterat, nisi forte quis dicat, quia infra tempus uocationis Apostolorum, & passionis Christi mortuus est Zebedaeus, & sic illa sexu fragilis etate defecta, Christi vestigia sequebatur, quia fides nunquam senescit, & religio fatigationem non sentit. Audacem autem fecerat eam ad petendum naturae affectus. vnde dicitur: Adoras & petens aliquid ab eo: id est reuerentia exhibita petit, ut quod petierit sibi det. Sequitur: Qui dixit ei, quid vis? Non interrogat quasi nesciens, sed ut illa exponente manifestam faceret irrationabilem esse petitionem. vnde subditur: Ait illi. Dic ut sedeant hi duo filij mei, vnus ad dextram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Iesus dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicitur ei: possimus. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dextram meam vel sinistram, non est meum dare vobis: sed quibus paratum est a patre meo. Nisi precioso pretio comparatur. Passionem autem Domini dicitur non solum persecutionem gentium: sed omnem violentiam quam patimur contra peccata certantes. CHRYSOSTOMUS in Hom. Dicit ergo: Potestis bibere? ac si dicat. Vos mihi de honore & coronis loquimini, ego autem vobis de agonibus & sudoribus. non enim hoc est praemiorum tempus. Ex modo autem in interrogationis eos attrahit, non enim dicit: Potestis sanguinem vestrum effundere: sed potestis bibere calicem? Deinde addit. Quem ego bibiturus sum? REMI. Vt ex communione ad ipsum audiores fiant, ait illi quae iam martyrij libertatem constantiamque, caperunt dicere intra se, cum esset defessus: Ecce rex caelestis descendit ad regna caelorum, ut regem mortis destruat. Cui enim victoria fuerit consummata, quid aliud restat, nisi ut regni gloria subsequatur? ORIGENES. Destitit enim peccator, quod regnabat in corporibus mortalibus hominum, & omni principatu malignarum virtutum, eminentia Christi in hominibus, Christum recipit, quod est ipsum sedere in sede gloriae suae: quod autem omnia Deus facit ad dextram & sinistram, hoc est ut iam nullum malum sit ante eum, & qui quidem praecellunt praeter ceteris appropinquantibus Christo, sunt a dextris eius, qui autem inferiores sunt, a sinistris sunt eius. Dextram autem Christi, vide in potes intelligere inuisibilem creaturam, sinistram autem visibilem & corporalem. Appropinquantium enim Christo, quidam dextram sortiuntur ut intelligibilia, alij sinistram ut sensibilia. CHRYSOSTOMUS super Mattha. Qui autem seipsum doctum hominibus, quomodo regni sui societatem non donabit? Perentis negligentia reprehenditur, ubi de dantis misericordia dubitatur. Sinus rogamus magistrum, forsitan ceterorum fratrum corda concutimus: Etsi enim vincit a carne non possunt quasi iam spiritales: tamen percipi possunt quasi adhuc carnales. Ergo submittimus matrem nostram, ut suo nomine deprecetur pro nobis. Si enim reprehensibilis inuenta fuerit, facile merebitur veniam, ipse enim sextus excusat errorem. Si autem non fuerit importuna, facilius impetretur mater pro filijs suis rogans. Ipse enim dominus, qui materis animos filiorum misericordione impleuit, facilius audivit materis affectum. tunc dominus occulto ordo cognitor non ad verba intercedentis mulieris respondit, sed ad consilia suggerentium filiorum. Bonum quidem erat eorum desiderium, sed inconsiderata petitio: ideo est impetrare non debebat, simpliciter tamen petitionis eorum confundi non merebatur, quia de amore domini talis petitio nascitur, propterea solam ignorantiam in eis dominus reprehendit. vnde sequitur: Respondens autem Iesus dixit, Nescitis quid petatis. HIERONIMUS. Nec mirum si ista arguatur imperitia, cum & de Petro dicitur: Nesciens quid diceret. CHRYSOSTOMUS super Mattha. Nam frequenter dominus patitur discipulos suos aliquid, non recte aut dicere, aut agere, aut cogitare, ut ex illorum culpa occasione inueniatur exponendi regulam pietatis, sciens quia error eorum non nocet praesente magistro, & non solum in praesenti, sed etiam in futuro doctrina eius adificat. CHRISTUS super Mattha. Hoc autem dicit ostendens, quod vel nihil spiritale petebant, vel si nouissent quae petebant, non ausi fuissent tantum quid petere, quod superexcedit superiores virtutes. HILARUS. Nesciam etiam quid petant, quia nihil de gloria Apostolorum ambigendum erat, iudicaturus enim eos sermo superior exposuit. CHRISTUS super Mattha. vel Nescitis quid petatis? quasi dicit. Ego vos vocavi ad partem dextram & sinistram, & vos vestro consilio curritis ad sinistram: ideo forsitan per mulierem res agebatur. Contulit enim se diaboli ad consueta arma mulierum, ut sicut Adam per mulierem spoliatus: ita & istos separaret per matrem: sed iam non poterat per mulierem perditio introire in sanctos, ex quo de muliere salus eorum processit. Vel ideo dicit: Nescitis quid petatis? Non enim solum debemus cogitare qualem gloriam sequamur, sed quomodo euadamus in peccata, quae & in faculari bello, qui semper de praeda victoriae cogitant, diuicille vinciciduo petendum erat: Da nobis auxilium gratiae tuae ut omne malum vincamus. RABBA. Nesciebant etiam quid petere, quia sedeant a Domino, quam nondum merebantur

Cap. 49.

Lib. 1. c. 12.

Hom. 66.

Tract. 11.

Hom. 66.

Lib. 1. c. 12.

Hom. 66.

matum ipsius cithedre petebant accipere. Et quod quidem plus alijs honoris, apud Christum habebant nouerant, timebant vero Petrum sibi praeferi. vnde & alius Euangelista dicit, quod quia prope erat Hierusalem, putabant quod regnum Dei esset in ianuis, id est aliquid sensibile. Vnde manifestum est, quod nihil spirituale petebant, nec intelligentiam superioris regni habebant. ORIEN. Si enim in regno mundiali in honore esse videntur, qui sedent cum rege, non siniturum si mulier muliebri simplicitate, vel imperitia talia se debeere petere aestimauit, & ipsi fratres adhuc imperfecti, & nihil alius cogitantes de regno Christi talia arbitratii sunt de his, qui sedebant cum Iesu. CHRYSOSTOMUS super Mattha. Vel aliter: Non dicimus, quod recte peteret haec mulier: sed hoc dicimus, quia non terrena, sed caelestia filijs suis optabat. non enim sentit sicut ceterae matres, quae corpora mortua lacrima amant, animas autem contemnunt, desiderant illos valere in seculo isto, & non curant quid sint passuri in illo, ut ostendant, quia corporum sunt parentes, non animarum. Estimo autem, quod hi fratres cum audissent dominum de passione ac resurrectione sua prophetauerunt, caeperunt dicere intra se, cum esset defessus: Ecce rex caelestis descendit ad regna caelorum, ut regem mortis destruat. Cui enim victoria fuerit consummata, quid aliud restat, nisi ut regni gloria subsequatur? ORIGENES. Destitit enim peccator, quod regnabat in corporibus mortalibus hominum, & omni principatu malignarum virtutum, eminentia Christi in hominibus, Christum recipit, quod est ipsum sedere in sede gloriae suae: quod autem omnia Deus facit ad dextram & sinistram, hoc est ut iam nullum malum sit ante eum, & qui quidem praecellunt praeter ceteris appropinquantibus Christo, sunt a dextris eius, qui autem inferiores sunt, a sinistris sunt eius. Dextram autem Christi, vide in potes intelligere inuisibilem creaturam, sinistram autem visibilem & corporalem. Appropinquantium enim Christo, quidam dextram sortiuntur ut intelligibilia, alij sinistram ut sensibilia. CHRYSOSTOMUS super Mattha. Qui autem seipsum doctum hominibus, quomodo regni sui societatem non donabit? Perentis negligentia reprehenditur, ubi de dantis misericordia dubitatur. Sinus rogamus magistrum, forsitan ceterorum fratrum corda concutimus: Etsi enim vincit a carne non possunt quasi iam spiritales: tamen percipi possunt quasi adhuc carnales. Ergo submittimus matrem nostram, ut suo nomine deprecetur pro nobis. Si enim reprehensibilis inuenta fuerit, facile merebitur veniam, ipse enim sextus excusat errorem. Si autem non fuerit importuna, facilius impetretur mater pro filijs suis rogans. Ipse enim dominus, qui materis animos filiorum misericordione impleuit, facilius audivit materis affectum. tunc dominus occulto ordo cognitor non ad verba intercedentis mulieris respondit, sed ad consilia suggerentium filiorum. Bonum quidem erat eorum desiderium, sed inconsiderata petitio: ideo est impetrare non debebat, simpliciter tamen petitionis eorum confundi non merebatur, quia de amore domini talis petitio nascitur, propterea solam ignorantiam in eis dominus reprehendit. vnde sequitur: Respondens autem Iesus dixit, Nescitis quid petatis. HIERONIMUS. Nec mirum si ista arguatur imperitia, cum & de Petro dicitur: Nesciens quid diceret. CHRYSOSTOMUS super Mattha. Nam frequenter dominus patitur discipulos suos aliquid, non recte aut dicere, aut agere, aut cogitare, ut ex illorum culpa occasione inueniatur exponendi regulam pietatis, sciens quia error eorum non nocet praesente magistro, & non solum in praesenti, sed etiam in futuro doctrina eius adificat. CHRISTUS super Mattha. Hoc autem dicit ostendens, quod vel nihil spiritale petebant, vel si nouissent quae petebant, non ausi fuissent tantum quid petere, quod superexcedit superiores virtutes. HILARUS. Nesciam etiam quid petant, quia nihil de gloria Apostolorum ambigendum erat, iudicaturus enim eos sermo superior exposuit. CHRISTUS super Mattha. vel Nescitis quid petatis? quasi dicit. Ego vos vocavi ad partem dextram & sinistram, & vos vestro consilio curritis ad sinistram: ideo forsitan per mulierem res agebatur. Contulit enim se diaboli ad consueta arma mulierum, ut sicut Adam per mulierem spoliatus: ita & istos separaret per matrem: sed iam non poterat per mulierem perditio introire in sanctos, ex quo de muliere salus eorum processit. Vel ideo dicit: Nescitis quid petatis? Non enim solum debemus cogitare qualem gloriam sequamur, sed quomodo euadamus in peccata, quae & in faculari bello, qui semper de praeda victoriae cogitant, diuicille vinciciduo petendum erat: Da nobis auxilium gratiae tuae ut omne malum vincamus. RABBA. Nesciebant etiam quid petere, quia sedeant a Domino, quam nondum merebantur

inquirit. Delectabat eos culmen honoris, sed prius habebat exercere viam laboris. vnde subdit: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? HIERONIMUS. Calicem in scripturis diuinis passionem intelligimus, ut in Psalmo: Calicem salutaris accipiam. Itaque infer quis iste sit calix: Preciosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius. CHRYSOSTOMUS super Mattha. Sciebat autem dominus, quia passionem ipsius poterant imitari: sed ideo interrogat, ut omnes audiamus: quia nemo potest cum Christo regnare: nisi passionem Christi fuerit imitatus. res. n. preciosa, nisi precioso pretio comparatur. Passionem autem Domini dicitur non solum persecutionem gentium: sed omnem violentiam quam patimur contra peccata certantes. CHRYSOSTOMUS in Hom. Dicit ergo: Potestis bibere? ac si dicat. Vos mihi de honore & coronis loquimini, ego autem vobis de agonibus & sudoribus. non enim hoc est praemiorum tempus. Ex modo autem in interrogationis eos attrahit, non enim dicit: Potestis sanguinem vestrum effundere: sed potestis bibere calicem? Deinde addit. Quem ego bibiturus sum? REMI. Vt ex communione ad ipsum audiores fiant, ait illi quae iam martyrij libertatem constantiamque, caperunt dicere intra se, cum esset defessus: Ecce rex caelestis descendit ad regna caelorum, ut regem mortis destruat. Cui enim victoria fuerit consummata, quid aliud restat, nisi ut regni gloria subsequatur? ORIGENES. Destitit enim peccator, quod regnabat in corporibus mortalibus hominum, & omni principatu malignarum virtutum, eminentia Christi in hominibus, Christum recipit, quod est ipsum sedere in sede gloriae suae: quod autem omnia Deus facit ad dextram & sinistram, hoc est ut iam nullum malum sit ante eum, & qui quidem praecellunt praeter ceteris appropinquantibus Christo, sunt a dextris eius, qui autem inferiores sunt, a sinistris sunt eius. Dextram autem Christi, vide in potes intelligere inuisibilem creaturam, sinistram autem visibilem & corporalem. Appropinquantium enim Christo, quidam dextram sortiuntur ut intelligibilia, alij sinistram ut sensibilia. CHRYSOSTOMUS super Mattha. Qui autem seipsum doctum hominibus, quomodo regni sui societatem non donabit? Perentis negligentia reprehenditur, ubi de dantis misericordia dubitatur. Sinus rogamus magistrum, forsitan ceterorum fratrum corda concutimus: Etsi enim vincit a carne non possunt quasi iam spiritales: tamen percipi possunt quasi adhuc carnales. Ergo submittimus matrem nostram, ut suo nomine deprecetur pro nobis. Si enim reprehensibilis inuenta fuerit, facile merebitur veniam, ipse enim sextus excusat errorem. Si autem non fuerit importuna, facilius impetretur mater pro filijs suis rogans. Ipse enim dominus, qui materis animos filiorum misericordione impleuit, facilius audivit materis affectum. tunc dominus occulto ordo cognitor non ad verba intercedentis mulieris respondit, sed ad consilia suggerentium filiorum. Bonum quidem erat eorum desiderium, sed inconsiderata petitio: ideo est impetrare non debebat, simpliciter tamen petitionis eorum confundi non merebatur, quia de amore domini talis petitio nascitur, propterea solam ignorantiam in eis dominus reprehendit. vnde sequitur: Respondens autem Iesus dixit, Nescitis quid petatis. HIERONIMUS. Nec mirum si ista arguatur imperitia, cum & de Petro dicitur: Nesciens quid diceret. CHRYSOSTOMUS super Mattha. Nam frequenter dominus patitur discipulos suos aliquid, non recte aut dicere, aut agere, aut cogitare, ut ex illorum culpa occasione inueniatur exponendi regulam pietatis, sciens quia error eorum non nocet praesente magistro, & non solum in praesenti, sed etiam in futuro doctrina eius adificat. CHRISTUS super Mattha. Hoc autem dicit ostendens, quod vel nihil spiritale petebant, vel si nouissent quae petebant, non ausi fuissent tantum quid petere, quod superexcedit superiores virtutes. HILARUS. Nesciam etiam quid petant, quia nihil de gloria Apostolorum ambigendum erat, iudicaturus enim eos sermo superior exposuit. CHRISTUS super Mattha. vel Nescitis quid petatis? quasi dicit. Ego vos vocavi ad partem dextram & sinistram, & vos vestro consilio curritis ad sinistram: ideo forsitan per mulierem res agebatur. Contulit enim se diaboli ad consueta arma mulierum, ut sicut Adam per mulierem spoliatus: ita & istos separaret per matrem: sed iam non poterat per mulierem perditio introire in sanctos, ex quo de muliere salus eorum processit. Vel ideo dicit: Nescitis quid petatis? Non enim solum debemus cogitare qualem gloriam sequamur, sed quomodo euadamus in peccata, quae & in faculari bello, qui semper de praeda victoriae cogitant, diuicille vinciciduo petendum erat: Da nobis auxilium gratiae tuae ut omne malum vincamus. RABBA. Nesciebant etiam quid petere, quia sedeant a Domino, quam nondum merebantur

Lib. 1. c. 12.

d. CHRYS.